

F R A N K K R A K E

SUPRAVIETUITORUL

Mărturia zguduitoare a unui deținut din lagărele naziste

Traducere din limba engleză de Anca Irina Ionescu

Prefață de Sorin Turturică

CORINT
ISTORIE
—2023—

Capitolul 13

Prima zi de muncă

Husum, septembrie 1944

Oamenii nu parcurseseră nici măcar un kilometru, când primii răzlețiți au fost bătuți și aduși înapoi în grup. Și lui Wim îi era greu să țină ritmul de marș. Era într-o formă destul de bună, dar îl dureau picioarele. Deținuții purtau în continuare aceleași sandale vechi, dar nimeni nu avea două care să i se potrivească. Erau fie prea mari, fie prea mici, iar curelele care trebuiau să țină tălpile de lemn la locul lor le iritau și le frecau partea superioară a picioarelor, în timp ce degetele erau înțepenite strâmb pe marginea exterioară sau depășeau talpa. Wim strângea din dinți și mergea cât de repede putea, pentru a nu rămâne în urma grupului. În stânga și în dreapta lor, la distanță de câțiva metri, pușcași marini înarmați pășeau alături de ei.

Un sfert de oră mai târziu, toți erau uzi până la piele, iar deținuții blestemau și se înjurau între ei la fel de mult cât îi înjurau și gardienii. Peisajul pustiu și neted se întindea până la orizontul îndepărtat. Vântul sufla cu putere, iar cei câțiva copaci și tufișuri nu ofereau nici cea mai mică protecție. Din când în când, treceau pe lângă o fermă amarăță, cu o casă modestă.

După o jumătate de oră de mers, cel puțin un sfert dintre oameni fuseseră bătuți pentru că mergeau prea încet după părerea gardienilor. Nici vremea nu se îmbunătățise. Ploaia mărunță se transformase în ploaie cu averse.

Jan Kok, un bărbat de vreo 30 de ani din Amsterdam, care pășea lângă Wim, s-a adresat deținuților din jurul lui:

— Când voi începe să cânt, trebuie să spuneți cu toții că sunt un cântăreț olandez vestit, da?

După alte câteva sute de metri, tânărul a început dintr-odată să cânte. Încet și prudent la început, dar când a văzut că gardienii nu intervin, a ridicat vocea. Cântecele olandeze și italiene pluteau peste câmpurile din Husum. După un timp, Kapo a întrebat cine era omul. Deținuții au mormăit ceva despre un cântăreț celebru din Amsterdam și i-au confirmat reputația, unul după altul. Auzind aceasta, Kapo i-a ordonat să își țină gura și să se prezinte la biroul SS la ora 8 în seara respectivă. Nimeni nu știa dacă era o veste bună sau rea.

Când au intrat în orașul Husum, care avea un aspect plăcut, locuitorii au tras perdelele la o parte. Din sufrageriile lor călduroase, priveau cum trecea detașamentul de lucru. Câțiva trecători s-au oprit în loc. Nimeni nu scotea niciun cuvânt, iar gardienii au continuat să mențină ritmul vioi cu strigătele lor. În schimb, își foloseau mai puțin bastoanele.

După ce au trecut de pod și au ieșit din localitate, într-un punct în care drumul cotea spre est, șeful Kapo s-a oprit în sfârșit. Deținuții din spate tocmai ajunseseră din urmă grupul, când a strigat „Los geht's¹”, lăsând să se înțeleagă că trebuia să sară peste șanț și să meargă apoi mai departe, pe câmp. Doi șefi de echipă s-au postat în fața apei, câte unul de fiecare parte, și îi loveau pe deținuții care se mișcau prea încet. Șanțul avea cel mult un metru lățime, dar Wim l-a sărit cu ușurință. De partea cealaltă, picioarele i s-au afundat imediat cam 10 centimetri în pământul mlăștinos. Pentru deținuții vârstnici era mai greu să sară peste obstacol, iar răcnetele șefilor de echipă nu le ușurau cu nimic

¹ „Să mergem”, în lb. germană (n. red.).

situația. Nu toată lumea avea suficientă forță pentru a executa o săritură corectă, astfel că mai mulți deținuți au aterizat în șanț cu un plescăit. Asta însemna să rămână cu hainele ude pe ei tot restul zilei. Pe gardieni îi distra acest joc. Oamenii care nu ajungeau pe partea cealaltă erau huiduiți zgomotos și primeau câteva lovituri de cravașă de la gardieni.

Mulțimea a înaintat așa de la un șanț la altul, iar spectacolul umilitor s-a repetat de nenumărate ori. Un grup de o sută de oameni rămânea pe loc la fiecare șantier. Drumul pe pământul moale și umed era tortură.

Wim se afunda până la glezne în terenul mlăștinos, mustind de apa care țâșnea la fiecare pas. Pantalonii lui subțiri nu erau doar uzi, ci și plini de noroi. Când își smulgeau picioarele din noroiul cleios, curelele care le țineau sandalele le tăiau pielea, fiecare pas era dureros și rănilor de pe picioare se agrăveau.

După o jumătate de kilometru, Wim a ajuns la locul unde trebuia să lucreze grupul lui. Nu vedea decât întinderea netedă, nesfârșită: nicio casă, niciun copac, nimic altceva decât câmpuri și șanțuri. Se târăseră o oră și jumătate ca să sape gropi în mijlocul pustietății.

În urma drumului anevoios, 60 de deținuți își pierduseră șefii de echipă. Drept pedeapsă, au fost puși să alerge peste câmp, dintr-o parte într-alta, în timp ce Kapo stăteau la fiecare capăt și îi băteau ca să alerge din nou, în sens invers. Au alergat în felul acesta ore întregi, înainte și înapoi, în timp ce torționarii lor râdeau în hohote. Între timp, restul grupului a fost pus la treabă. Sute de oameni pe tronsoane de aproximativ 50 de metri fiecare. Șefii de echipă trasaseră linia pe care urmau să sape un șanț de aproape șase metri lățime și patru metri și jumătate adâncime.

Toți deținuții au înfipt lopețile în mlaștină, cu excepția a doi bărbați, care purtau amândoi un triunghi violet pe jachetă. Aceștia au rămas în picioare și nu s-au mișcat. Cel mai apropiat Kapo, un bărbat mic și gras, cu cicatrice pe față, a pornit cu pași

exasperant de lenți în direcția lor. Wim i-a văzut pe cei doi bărbați cum au vorbit încet unul cu celălalt, după care s-au ridicat cât se poate de drepți în picioare. Kapo cel gras s-a oprit la un metru de ei și a răcnit:

— Ce este în capul vostru? La muncă!

Grindina de lovituri s-a abătut asupra lor. Oamenii și-au apărat capul cu brațele, vrând să explice:

— Nu avem voie să muncim, nu putem face asta!

— Nu aveți voie să munciți!? O să vedeți ce se întâmplă dacă nu munciți!

Sub ploaia de bastoane, unul dintre cei doi a strigat:

— Religia nu ne permite să executăm acțiuni militare!

Kapo nu l-a auzit sau nu l-a ascultat. Se făcuse roșu la față, își ieșise complet din minți și izbea cu sete în cei doi. I-a lăsat zăcând nemișcați în mlaștină.

După ce lovise cu lopata doar de câteva ori în solul mlăștinios, apa rece a început să bălțească și, în scurt timp, i-a ajuns lui Wim până la glezne. Noroiul era aruncat pe grămada de lângă șanțul care, după câteva ore, ajunsese la o adâncime de aproximativ doi metri. Trebuia să sape. Nu se compara cu celălalt lagăr, unde dragase șanțuri în ritmul lui și cu stomacul plin, sub soarele plăcut, de vară, pe câmpiile Olandei. Aici era suficient să ridice capul și încasa imediat o lovitură. Ori de câte ori un Kapo era prin apropiere, Wim mânuia lopata cu zel, dar imediat ce torționarul se îndepărta destul de mult, o lăsa din nou mai moale și doar plimba lopata prin aer.

Pe la amiază, SS-iștii au apărut cu câteva cazane mari. Deținuții au avut voie să lase uneltele deoparte, pentru o clipă, și să stea la rând pentru ceva ce trebuia să fie cafea. Doi deținuți au fost desemnați să toarne în gamelele vechi și ruginite. Un Kapo german, cu fața ca un fier de călcat rufe, stătea lângă ei, pândind cea mai mică greșeală.

Cam jumătate din grupul lui Wim primise zeama maro călăie. Un deținut francez a înțeles prea târziu ordinul de a merge mai departe și Kapo atât a așteptat: l-a lovit pe om cu ciomagul peste genunchi. Când bărbatul a amețit de durere, a încasat lovituri în cap și peste umeri, până când s-a prăbușit, sângerând, în iarbă. În loc să-l lase în pace, i-a mai dat apoi câteva șuturi în cap. Sunetul înfundat îi bubuia lui Wim în urechi.

Kapo nu-și potolise încă furia și se uita cu ochi cercetători la ceilalți prizonieri. Aceștia stăteau acum la distanța de siguranță, ceea ce însemna că bastonul lui nu lovea decât aerul. Venele de la gât i se umflaseră, căpătând dimensiuni anormale, și urcau până la colțul ascuțit din bărbie, unde fața i se termina brusc. Era complet ieșit din minți, iar acum și jumătatea de cazan de cafea trebuia să se învețe minte. Kapo a răsturnat cazanul cu piciorul și conținutul acestuia s-a amestecat cu apa de pe jos.

— *An die Arbeit! Schnell! Schnell!*¹

Pauza nu durase nici 10 minute și Wim nu avusese parte de cafea. Kapo cu fața ca un fier de călcat și-a aprins o țigară și și-a tras răsuflarea după atâta efort.

După-amiaza aceea a părut chinuitor de lungă. Wim se simțea mizerabil, îi era frig și era amorțit. Spre sfârșitul zilei, nu mai exista în corpul său niciun mușchi care să nu-l doară. Cu toate acestea, a continuat să dea cu lopata, sau cel puțin să se prefacă în mod convingător că face asta.

Felul în care lucrau nu semăna deloc cu mașinaria bine pusă la punct pe care o văzuse Wim în Braunschweig și la Amersfoort. Aici era debandadă și totul s-a încheiat abia la ora 5 după-amiază, când s-a auzit un fluier și s-a ordonat adunarea. Mâinile îi stătuseră încleștate pe coada lopeții ore în șir, astfel

¹ „La muncă! Repede! Repede!”, în lb. germană (n. red.).

încât rămăseseră înțepenite în aceeași poziție, chiar și după ce puseseră unealta sub brațul drept.

S-au aliniat în câmp, în grupuri de câte o sută de oameni, și au pornit la drum după ce au fost numărați. La plecare, cei mai mulți dintre ei fuseseră rezonabil de vioi, dar acum deținuții erau epuizați, deshidratați și înfometati. Doar Kapo erau la fel de zeloși ca în acea dimineață, așa că cel puțin jumătate dintre deținuți au ajuns într-unul dintre numeroasele șanțuri după ce erau bătuți ca să sară sau erau prea slabi ca să ajungă în partea cealaltă. Dar pentru cei mai mulți dintre ei nu mai conta: oricum erau uzi learcă și murdari.

Odată ajunși din nou pe drumul public, au fost nevoiți să meargă în marș vioi. Acest lucru era problematic pentru mulți dintre ei, iar deținuții din aceeași țară sau regiune se uitau unii la alții după ajutor. Mai mult de jumătate dintre deținuții din grup erau olandezi; mai erau și mulți danezi, francezi și belgieni, dar și câțiva polonezi și ruși. Câteodată, un deținut rănit era cărat între doi tovarăși. Alții căutau un umăr de care să se sprijine sau doar un cuvânt de încurajare. Grupul se târa spre lagăr. Cu toate acestea, ei au trebuit să treacă mai întâi direct prin Husum, unde îi priveau și mai mulți orășeni curioși.

Era aproape ora 7 și soarele apusese. Priveliștea caselor, cu luminile care străluceau în interior și cu șemineul care radia căldură în sufragerie, trezea nostalgia deținuților și îi ducea cu gândul la casele lor, până când realitatea crudă le rânjea în față.

La intrarea în lagăr trebuiau să predea uneltele și urma, în mod inevitabil, apelul nominal. Speranța lui Wim că va fi o numărătoare rapidă și apoi, în sfârșit, o masă caldă s-a năruit. Gardienii au făcut alt circ. Cine nu stătea în poziția corectă, cu boneta în mâna dreaptă și capul sus, putea conta pe cunoscutele bastoane și cravașe. Oricine credea că și gardienii tânjeau după mâncare și pat cald a fost total dezamăgit.

— *Mützen ab! Mützen auf! Augen richten links! Aughen richten rechts!*¹

Nu se mai termina. Numărătoare, bătaie, numărătoare, bătaie și mai înverșunată, în timp ce frigul și oboseala le răvășeau fără milă trupurile. După o oră și jumătate, tortura a luat sfârșit. Câțiva deținuții s-au prăbușit pe loc și prietenii lor au fost nevoiți să-i târască până la barăci. Ceilalți au intrat înăuntru clătănându-se pe picioare, ușurați că au supraviețuit primei zile.

Înăuntru, îi aștepta cazanul cu supă de ștevie, apoasă și acum călâie. Bucățița de pâine pe care au primit-o împreună cu aceasta, precum și o felie dintr-un salam greu de identificat, erau destinate micului-dejun din dimineața următoare. În câteva minute, toată lumea o mâncase și pe aceea.

Fiind încă uzi, s-au urcat în paturile lor, s-au întins pe scândurile tari și au trebuit să se întindă lângă alte două trupuri ude, murdare și urât mirositoare. În depărtare, se auzeau cântecele în italiană ale cântărețului din Amsterdam. În fiecare seară, SS-iștii îl puneau să cânte până se prăbușea de oboseală. În schimb, prima destulă mâncare și nu mai trebuia să sape capcane pentru tancuri.

Wim a dormit buștean, mort de oboseală, pentru ca a doua zi, la ora 4 dimineața, să fie dat jos din nou din pat și să înceapă o altă zi, cu hainele încă umede.

¹ „Boneta jos! Boneta pe cap! Ochii la stânga! Ochii la dreapta!”, în lb. germană (n. red.).